

- MICHALKÓ G. 1999. A városi turizmus elmélete és gyakorlata. – MTA FKI Bp., 168. p.
- MURÁNYI I.–SZOBOSZLAI ZS. 2000. Identitás jellemzők a Dél-alföldi régióban. – *Tér és Társadalom* 14. 1. pp. 27–50.
- NEMES NAGY J. 1998. A tér a társadalomkutatásban (Bevezetés a regionális tudományba). – Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület. Ember–Település–Régió sorozat. 260 p.
- PAASI, A. 1989. A régiók fejlődése és a regionális identitás kialakulása. – *Tér és Társadalom* 3. pp. 70–79.
- PÁLNÉ KOVÁCS I. 1999. Regionális politika és közigazgatás. – Dialóg-Campus, Bp.–Pécs, 282 p.
- SINCLAIR, M.–PAGE, J. 1993. The Euroregion: a new framework for tourism and regional development. – *Regional Studies*. 27. 5. pp. 475–483.
- STAA, H. VAN 2000. Régiók Európában. – *Comitatus*, 10. 10. pp. 39–47.
- SZARVÁK T. 2000. Regionalizációs attitűdök az Alföld két régiójában a prominencia-vizsgálatok tükrében. – *Alföldi Tanulmányok* 18. pp. 127–140.
- SZILÁGYI I. 1998. Regionalizmus, globalizáció, szubsidiaritás. – *Comitatus* 8. 7–8. pp. 28–33.

Kormány Gyula: A Rétköz földrajza. A kistáj gazdaságának természeti és társadalomföldrajzi alapjai. – Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, 2000. 400 old.

KORMÁNY Gyula munkája a Felső-Tiszavidék egyik kistájának, a Rétköznek komplex szemléletű geográfiai jellemzését mutatja be. Mindenképpen érdekes, ugyanakkor szükségszerű kísérlet egy természeti adottságaiban egységes terület társadalmi és gazdasági viszonyainak bemutatása annak földtani, éghajlati, vízrajzi, növény- és állatvilágbeli meghatározottsága mellett. Érdekes, mert napjainkban inkább jellemző a különböző statisztikai, közigazgatási szempont alapján lehatárolható területi egységek társadalomföldrajzi bemutatása, és szükségszerű, hiszen a kistáj településhálózatának kialakulásában, annak jellemzőiben, ill. az egyes települések közötti kapcsolatrendszerek alakulásában döntő jelentőségűek a természeti-táji viszonyok adta lehetőségek.

A könyv a szerző négy évtizeden át tartó kutatómunkájának eredménye. Klasszikus leíró jellegű tanulmányról van szó, amely lényegében a tradicionális geográfia által jól kitaposott ösvényen halad. A „mi van a hegyen túl?” kérdése, a világ térbeli jelenségeinek leírása, rendszerezése, magyarul a hagyományos földrajz mintegy 2000 éves paradigmája köszön vissza „A Rétköz földrajza”-ban. Érezhető a szerző érzelmi kötődése is a tájhoz, ezt igazolja a több évtizeden át végzett kutatómunka, amely a helyi identitásnak, szakmai elhivatottságnak szép példája. KORMÁNY GY. széles tematikai skálát átfogva rendszerezi a Rétköz természeti és társadalmi fejlődésének jellemző vonásait a 19. sz. második felétől (a vízszabályozási munkák befejezésétől) napjainkig. Rendkívül részletesen és hitelesen tárja elénk öt természet- és tíz társadalomföldrajzi fejezetben a térség főbb vonásait, adottságait. A Rétköz természetföldrajzával foglalkozó fejezetekben az olvasó a kistáj földrajzi helyzetével, felszínének mai képével, éghajlati és talajviszonyaival, ill. növény- és állatvilágával ismerkedhet meg.

A Rétköz mintegy 560 km² kiterjedésű kistáj, lehatárolása viszonylag egyszerű. É-on a Bodrogközti Tisza választja el, a Nyírségtől pedig a Tuzsér–Kisvárdá–Ajak–Demecser vonalában haladó vasútvonal, ill. a Lónyay-főcsatorna különíti el. Harminc település, köztük négy város (Ibrány, Nagyhalász, Dombrád és Kisvárdá) határát foglalja magába. Területének nagyobb része (kb. 70–80%-a) mentesített ártéri síkság (holtmedrekkel, öntésföldekkel, réti talajjal, tözeges síkláppal), kisebb része (kb. 20–25%-a) a D-i és a K-i peremterületi medencebéli löszös síkság, ill. futóhomokos hordalékkúp-síkság tájtypusba sorolható.

A kistáj a mérsékelt meleg, mérsékelt száraz, hideg télű területek közé tartozik. A magasabb térszinek talajközete általában a homok, homokos lösz, löszös homok. Ezek az üledékeken mezősségi jellegű homoktalajok, ill. mezősségi talajok alakultak ki. A mélyebb fekvésű részeken az

öntésképződmények (öntésiszap, öntéshomok, öntésagyag) jelentik az anyaközetet, melyen öntés- és réti talajok képződtek. A legmélyebben fekvő, hajdan vízborításos területek változatos összetételű üledékein alakultak ki a tőzeget-lápos-kotu talajok. A Rétköz területe az Alföldnek felszíni és felszín alatti vizekben gazdag része. Felszíni vízhálózatát a Tisza – amely mintegy 70 km-t tesz meg a kistáj területén – és a belvízelvezető csatornák alkotják. Állóvizei közül legjelentősebbek a Rádi-tó, a Fertőtó és a Rétközi-tó, utóbbi egyben a Rétköz legnagyobb kiterjedésű mesterséges állóvize. Jellegzetesen síkföldi állatvilág található itt, amely az egykori mocsarak, folyóvölgyek maradványaiban, a Tisza hullámtéri ligeterdőiben, homokháton, szikes pusztákon, semlyékeken, legelőkön és mezőgazdasági kultúrterületeken élő fajokból tevődik össze.

A társadalomföldrajzi fejezetek részletesen taglalják a kistáj népességének, településhálózatának történetét, szerkezetét, főbb jellegzetességeit, külön kitérve a külterületi népesség földrajzi viszonyaira. A mezőgazdasággal foglalkozó mintegy 150 oldal ábrákkal, térképekkel gazdagon illusztrált, amelyek segítségével pontos képet kaphatunk a birtok- és tulajdonviszonyokról, a termelés technikai jellemzőiről, a termesztett növények sokszínűségéről és az állattenyésztés jelentőségéről. A Rétközben a korábbi évtizedekhez hasonlóan, napjainkban is vegyes jellegű állattartás folyik. Uralkodó a sertés-, szarvasmarha vegyes jellegű típus, amelyet a helyi takarmányalapoknak és a termelési hagyományoknak megfelelően (az ágazati jövedelmezőség függvényében) kissé módosíthat a baromfitenyésztés.

A következő fejezetek az ipar, a kereskedelem és a közlekedés témaköreit ölelik fel. Az ipar ágazati szerkezete tükrözi a terület természeti és társadalmi adottságait, tradícióit, az 1960-as évektől pedig a letelepülni szándékozó üzemek profilját. Az ágazati összetételt tekintve megfigyelhetjük azt is, hogy 1960-ig a nehézipar aránya a legnagyobb, az ezt követő évtizedekben viszont a munkaigényes könnyűipar ágazat lett a meghatározó. A kiskereskedelmi forgalom a túlnyomó többségét a települések üzlethálózata bonyolítja le; napjainkban több mint ezer kiskereskedelmi üzletben, 438 vendéglátóegységben gondoskodnak az itt élők ellátásáról. A közlekedési hálózat kialakítását, fejlesztését elsősorban a mezőgazdaság motiválta. A vasútvonalak futása ennek ellenére nem a legszerencsésebb, nem érinti a Rétköz ÉK-i és középső részein fekvő községeket. A településközi közlekedés lebonyolításában az autóbuszé a vezető szerep. KORMÁNY GY. a könyv utolsó oldalain már a jövőbe tekint: befejezőként a kistáj fejlesztési lehetőségeit, feltételeit taglalja.

A könyv írója törekedett arra, hogy a kistáj bemutatásában a fejlődés irányvonalát tárja fel, s településenkénti részletességű feldolgozással adjon hű képet annak főbb jellemzőiről. A fejlődés bemutatására 5 „kulcsévre” (1895, 1935, 1965, 1975, 1989), valamint az 1995/98 közötti időszakra vonatkozóan kerül sor.

Kedvező természeti adottságai ellenére a Rétköz hazánk egyik belső periferiájának tekinthető, amely a gazdaság teljesítőképesség, a foglalkoztatottság, az infrastrukturális ellátottság területén is lényegesen elmarad az országos átlagtól. Ezt jelzi az a tény is, hogy a terület népességmegtartó képessége kicsi. Gond, hogy viszonylag magas a külterületi népesség aránya is: a lakosság közel 24%-a él tanyán, szőlőpásztor-lakásokban stb. Tovább nehezíti a kistáj helyzetét, hogy területén két statisztikai kistérség is található – a Nyíregyházi és a Kisvárdai –, amelyek eltérő területfejlesztési koncepcióikkal, gazdaságfejlesztési elképzeléseikkel megbonthatják a településszerkezetileg, társadalmilag és gazdaságilag többé-kevésbé egységesnek tekinthető Rétközt.

Összességében a „A Rétköz földrajza” átfogó szemléletével, sok szemponton alapuló kutatási eredményeivel hasznos tanulmány minden, a földrajz iránt érdeklődést mutató olvasónak, legyen az szakmabeli vagy csupán a földrajztudomány hazai eredményei iránt érdeklődő.

BALOGH ANDRÁS